

1395

folyosókon lévő vitrinekben a kuruckor fegyverzetét öltözeteit őrizték.

1400 Szinte mindennapos volt az óráközi szünetekben kuruc-labancot játszani. Büszkék voltunk rá, hogy a kuruc csapatok Dunántúli Főkapitánysága annak idején Pápán volt. Itt jegyzem meg, hogy Pápáról elkerülve Tatabányán jól felszerelt új iskolába jártam, amely megfelelt a kor elvárásainak. Bennem azonban nem váltott ki olyan mély és felejthetetlen hatást mint amilyent a pápai Zimmermann utcai iskola tradíciója, szellemisége adott.

1405 Az említett könyvbemutató vége előtt Huszár János tanár úr elsietett. Nagyon sajnálom, hogy így nem volt lehetőségem vele átbeszélni – immáron felnőtt fejjel - a gyerekként átélt 1956-os napokat. Még ma is megbizserget, ha a forradalom napjaira gondolok, az az érzés, az a felszabadultság, amely minket gyerekeket is körülfogott. Szüleinktől, ismerős felnőttektől hallottunk több esetben is a diktatúra kegyetlenkedéseiről, az elnyomásról.

1410 Ezekben az időkben nagyon sok családot sújtott az un. kollaboráns kommunista hatalom. Családunk sérelmeiről nem kívánok teljeskörű beszámolót tartani. Az általam említett esetek is rámutatnak arra, hogy 1956 őszén mit érezhettek azok a fiatalok, tizenéves gyerekek, akik részt vettek a forradalmi eseményekben.

1415 Egy történet a tágabb rokonságunkból ide kívánczik. Talán 6 éves lehettem, amikor az egyik unokabátyánk – Ábrahám Károly gannai lakos – agyonverve, vérnyomokkal az arcán állított be hozzánk. Édesanyánk kétségbe esve összecsapta a kezét és próbált segíteni rajta. Szüleim etették, pihentették, hogy erőre kapjon. Miután jobban lett elmesélte, hogy miért került a rendőrségre, ahol összeverték. Nem
1420 mese, hanem igaz történet. A gannai kocsmában iszogatva, búslakodva, beszélgetve ő egy pohár borral kínálta meg a társaság falon függő tagját – Rákosi Mátyás mosolygós képét – rálöttyintve a bort, hogy „ne csak hallgatózzál, nesze igyál te is!” Istenem mindez humoros is lehetne, de nem abban az időben. Kari bátyánk sokgyermekes családapa volt, sokat nélkülöztek. Édesanyánk nővére Mária nénénk
1425 sokszor jött hozzánk sírva, panaszkodva. 1956-os forradalmunk leverése után hallottuk, hogy Kari bátyánk börtönben van. Már felnőtt fejjel tudtam meg, hogy miért. Gannán 1956. okt. 27-én részt vett a tüntetésen, a Forradalmi Tanács választó gyűlésén és ott felolvasta a forradalmi követeléseket. Ezért 8 hónapra elítélték. Mindíg meghajlott, agyondolgozott emberként jelenik meg előttem, aki Istenen
1430 hívőként sokáig a híres gannai templom sekrestyéje is volt. Szeretettel és büszkeséggel emlékezünk rá!

Édesapánk kis tejüzemét 1950-ben államosították. Nem vállalta fel a városban újonnan alakuló szövetkezetben való részvételt, ezért osztályidegenné vált és alkalmi munkából tartotta el öt fős családját. Alkalmi munkái közül az egyik-egy korábbi
1435 kapcsolata révén – a Somló hegyen egy szőlősgazdánál volt. Ez a kapcsolat az évek során érdekesen alakult. Előzménye az, hogy Sulyok Dezsővel – Pápa város 1945 utáni első polgármesterével – közvetlen, szinte baráti ismeretsége volt. Együtt voltak

1440

kint az orosz fronton és édesapánk neki köszönheti, hogy a doni áttörés előtt néhány nappal, mint parancsnoka Pápára vezényelte. Már itthon értesült a szörnyű

1445

veszteségről.
Gyermekkoromban sokat hallottam Sulyok Dezsőről édesapámtól és az átélt történetekről. Nem felejtettem el, mindig érdekelt az élete. Az elmondott események hitelességét igazolta a „Nemzeti Demokráciáért” - című könyv, amit már felnőtt

1450

koromban olvastam.
Annak idején Rákosi személyes fenyegetését követően Sulyok Dezső kénytelen volt elhagyni az országot. Előtte néhány napig a Somló hegyen, a már említett szőlősgazdánál talált menedéket.

1455

Nővérem írt a május elsejei ünnepségekről és amit írt azt megerősítem. Ő már iskolás volt és ezért csak bennem maradt meg egy bizonyos felvonulás, ami még most is fojtogató érzést vált ki belőlem. Az időpontra már nem emlékszem pontosan, de az 50 – es évek első felében történt. Ekkor édesapámnak állandó munkája volt a Magasépítő Vállalatnál. Nagy szerencse volt, hogy itt lehetett segédmunkás, vagyis

1460

culáger. Tudták róla, hogy rendszerellenes „kemény fejű” ember. Az ünnepen a Fő téren vártuk a pékek kocsiját, amelyről kifliket dobáltak a gyerekeknek. A nagy várakozásban jött a megdöbbenés, a számomra soha el nem felejthető látvány. Édesapám egy lovas fogatot vezetett kantáron, fejét lehajtva sápadtan, mint akit kivégezni visznek. A lovas fogat egy hatalmas vörös csillag volt két kerékre építve, melyet a ló vontatott. A vörös csillag átmérője úgy 4-5 m. lehetett. Jellemzően a rendszer aljasságára – tudva azt, hogy a munkára égetően szüksége van - és

1465

világnézetére való tekintettel, saját hatalmi jelképük vontatását rákényszerítve alázták meg.

1470

Felnőttként átgondolva fogalmazódott meg, hogy a forradalom alatt felszínre jöttek az elfojtott sérelmek és félelmek, az eltiport igazságérzet. Kevés család volt, melyet nem érintett a diktatúra elnyomása. Pl. a priuszos család gyermeke nem tanulhatott tovább. A felnőtteket mint osztályidegent kitették az állásából ill. a munkahelyéről, elvették a tulajdonát az államosítás címszava alatt és így nincstelen és földönfutó lett. Bekényszerítették a termelőszövetkezetbe, beszolgáltatásokkal sújtották....stb.

1475

Mindezen kegyetlenkedésekből fakadó sérelmek, gyötrelmek ellenére Pápán a forradalom békés tüntetésben, vérontás nélkül ment végbe. Arról, hogy Budapesten kitört a forradalom, a rádiót hallgató édesapámtól értesültem. Másnap, amikor iskolába mentem, A Széchenyi utcába érve hallom, hogy az újságárus teljes hangerejével harsogja: „Pesten kitört a forradalom”! Felnőttek beszéltek róla, hogy a tüntetést egyetemisták szervezték. A békés tüntetést követően a rádió épületéhez vonultak, ahol fegyveres összecsapásban elfoglalták a rádiót. A forradalom első

1480

hetében nem kellett iskolába menni, így a mi kis gyermekcsapatunk – ahogy azt máskor is tettük – a város utcáin csatangolt. Ezekben a napokban nem találkoztunk a

1485

város utcáin orosz katonákkal. A várost járva láttuk, hogy az emberek megállva,
 1490 egymással hosszasan beszélgetnek. Beszélgetésük témája a forradalmi követelések
 lehettek. Mi gyerekek is megértettük a követelésekből: a szovjet csapatok
 azonnali kivonása, a Varsói Szerződésből való kilépés, szólás - és vallásszabadság,
 stb.... Azonban olyan követelési pont is volt, amelyről akkor hallottunk először: a
 bauxit és uránérc ne idegen hatalom, hanem Magyarország gyarapodását szolgálja.

1495 A forradalom harmadik, vagy negyedik napján a Jókai utcán 14-18 éves fiúkkal
 találkoztunk, akik a március 15. tér felé haladtak, de már forradalmi hangulatban. Mi
 is hozzájuk csapódtunk. A téren már sokan gyülekeztek, főleg fiatalok és diákok. A
 Himnusz igazi forradalmi hangulatban énekelték a jelenlévők. Teljesen más volt az
 éneklés, mint a március 15-i ünnepségeken. A forradalmi gyűlés végén egy
 1500 fiatalember a Nátus épülete előtt a tömeg élére állt – még most is tisztán látom – jobb
 kezét magasba emelve, kezében egy TT. pisztolyt tartva, tüntetésre szólította fel a
 jelenlévőket, hogy kövessék. Csatlakoztunk a kb. 150-200 fős tömeghez. Ez a
 fiatalember nem volt számunkra idegen, mert ifjúsági vezetőként ismertük a
 városban. Elindultunk a Fő tér irányába és menet közben mi gyerekek megbeszéltük
 1505 egymással a teendőket. Ha rendőr, vasutas, katona sapkáján vagy parolinján vörös
 csillagot látunk, azt azonnal letépjük. Mi is hangosan kiabáltunk a tömegben. Szívből
 ordítottuk, hogy „ruszlik haza”! Úgy éreztük, hogy kiáltásunk Magyarországért,
 hazánk függetlenségéért szól. Közben a menet haladt, majd a Fő utcán a városi
 ügyészség, bíróság épülete előtt megállt. Láttuk, hogy néhányan bemennek az
 1510 épületbe, majd rövid idő múlva az ablakokon iratokat dobálnak ki. A tömeg az utcán
 helyet csinált az iratoknak, majd meggyújtották. Mi gyerekek igazi forradalmi lázban
 égve segítettük az iratok, papírok összeszedését, amelyekkel a tüzet táplálták.

Hasonló iratanyag megsemmisítés történt az Ipatestület Széchenyi utcai épülete
 előtt is. A tüntető tömeg a Zimmermann utcán át a rendőrség felé vette az irányt.
 1515 Mivel mi már közel voltunk az otthonunkhoz, haza mentünk.

A tüntetés forradalmi hangulatában durvaságra, atrocitásra nem került sor. Az
 iratok elégetése is azt jelképezte, hogy az elnyomó rendszer is így végzi,
 megsemmisül, hamuvá válik, mint az iratok.

A tüntetést követően néhány napon belül megalakult a városban a Nemzetőrség.
 1520 Mi gyerekek ezt úgy vettük észre, hogy a rendőrség épülete előtt nem csak rendőr
 őrszem áll, hanem 1-1 nemzetőr katona, vagy civil ruhában – kezén nemzeti színű
 karszalaggal – teljesít őrszolgálatot. A felnőttek beszédét hallva úgy gondoltuk, hogy
 Budapesten és egész Magyarországon győzött a forradalom. Van új, független magyar
 kormány és van a vívmányokat megvédő, rendet fenntartó Nemzetőrség. Hittünk a
 1525 nemzetközi védelemben, az ENSZ-ben, hogy független államunkat meg fogják
 védeni.

Városunkban úgy emlékeztünk *a Budapesti* az elesett hősökre, hogy a házak ablakaiban

1530

gyertyát égettünk. Az alsóvárosi temetőben nagy tömeg gyűlt össze a szabadságot kivívó hősök tiszteletére tartott megemlékezésen. A béke, a szabadság érzése nagyon felemelő volt ezekben a napokban. Mindezen csodálatos érzések, amelyek

1535

mámorítóak voltak, 1956 november első napjainak délelőttjén egy pillanat alatt megszűntek.

Ha jól emlékszem, vasárnap volt és barátainkkal a reggeli mise után a

Zimmermann utcán mentünk a március 15-i tér felé. A térre érve nagy zörejre,

1540

láncaltapok zörgésére lettünk figyelmesek. Az egyre erősödő zaj, harckocsibúgás a Jókai utca felől jött. Kifutottunk az utca sarkára és láttuk, hogy a Veszprémi út felől jönnek az orosz harckocsik. Amikor a harckocsik elérték a teret, a lábunk majdnem a földbe gyökeredzett. Annyi tankot még életünkben nem láttunk, mint akkor. A harckocsioszlop eleje a téren volt, vége pedig a Tanítóképző környékén lehetett.

1545

Rémisztő volt a látvány! Minden egyes harckocsi ágyúcsőve kör-körösen más-más irányba volt beállítva. Az oroszok ezzel a látványos, kegyetlen módszerrel megérettették a város lakóival: „Ha ellenálltok a tankjainknak, a várost porrá löjük!” A szörnyű látványtól mozdulni sem tudtunk, míg az utolsó harckocsi a Fő tér felé el nem haladt előttünk.

1550

Az orosz megszállást követően a laktanyák, középületek őrzését harckocsikkal biztosították. Heteken keresztül a város utcáin cirkáló páncélozott autókkal lehetett találkozni. Például előttünk a Világos és Korona utca sarkán 2 óránként fordult meg a járőr-kocsi és ment vissza a rendőrség felé.

Amiről nem győződtem meg, tényként nem akarom leírni, mert mende-mondák

1555

keringtek a városban. Pl. „A pápai orosz parancsnok közös ellenállásra szólította fel a magyar honvédséget. Tűzharc volt az itt lévő orosz katonák és a bevonuló orosz katonák között.” Aki 1945 után volt katona, megismerhette, hogy hogyan van felépítve, megszervezve a hadsereg. A magyar hadsereget is orosz mintára alakították ki. Különbség csak annyi volt, hogy az oroszoknál jóval nagyobb volt a fegyelem és súlyosabbak a büntetések. Elképzelhetetlen, hogy egy megszálló orosz csapat parancsnoka ilyen kijelentést tegyen. A parancsnok a forradalom első napjaiban – amikor családjaik evakuálását elkezdte, - tisztában volt a végkifejlettel, vagyis hogy mi fog következni. Állításomat alátámasztja a pápai orosz városparancsnok viselkedése a Pápai Forradalmi Tanács előtt, amely jegyzőkönyvekben olvasható.

1560

Mindezeket azért említem meg, mert nekem is szépnek tűnnek ezek a gyermekkorban hallott történetek. Azonban ahogy az idő múlik, rá kellett jönnöm, hogy mindez valóban mende-monda volt.

1565

Érdemes felidézni, hogy egy növekvőben lévő fiúgyereket az 1956 – os

forradalom előtti években a családi és iskolai nevelésen túl hogyan formált, alakított

1570

a városban zajló élet és Pápa csodálatos adottságai. Gyerekek számára a város gyalogos és kerékpáros közlekedésre biztonságos volt és számtalan szabadidős programot kínált.